

מהירות הביצוע, יש תמיד חשש שמהירות זו תהיה על חשבון הדיוק בעיצוב הצורני, או בבהירות המסירה של התפיסה הכללית. ואמנם, דווקא בספונטניות ביותר שביצירותיו, באלה שבהן מודגשת התנועה הנמרצת והחריפה, אפשר למצוא שהתנועה הופסקה ע"י הצייר לפני שהגיעה למסגרת הציור. וכך גורם הצייר עצמו להיעדרותה של התנועה שאותה רצה להדגיש. אין ספק שזהו פרט טכני בלבד, אך זהו גם פרט טכני עקרוני, שאי הקפדה על ביצועו הנכון, גורמת לכך, שחלק מהתנועות שביצור נהפכות להד חלש של עצמן - ואז נמצא הצייר לא בסימן פגם טכני, אלא בסימן פגיעה בעיקר ציורו.

ברכה צפירה

"תערוכות בתל-אביב" / הארץ / 28.6.63 / תע' יחיד / גלריה "דוגית" / תל-אביב

ברכה צפירה אינה מהציירים הממעיטים בתערוכות. וכך אפשר לעקוב בפירוט רב אחרי כל שלבי התפתחותה הציורית מתחילתה ועד תערוכתה הנוכחית. אם לדייק, אפשר לומר שאין אלה שלבי התפתחות כסדרם, אלא התפתחות שלב אחד היוצא וחוזר אל עצמו ומתווה תוך כדי כך מעין "שלטי תנועה" המורים על כוונותיה של הציירת. יש להדגיש ולציין שיש הבדל, או אולי אפשר לכנותו בשם "פער", בין כוונות הציירת ובין היש האמנותי הנוכחי. כוונתה המוצהרת של ברכה צפירה יומרנית למדי ומעוררת, יחד עם זאת, אהדה: כבת הארץ המעורה בנוף ובחיי האמנות, מנסה ברכה צפירה ליצור משהו הנקרא בפיה "אמנות ישראלית", וציוריה משמשים לפי דבריה סימני דרך לאמנות ישראלית כזאת. לא כאן המקום לדון מזה המושג המוגדר במילים "אמנות ישראלית", כנבדל ושונה מ"אמנות הנעשית ע"י ישראלים", "אמנות יהודית" או "אמנות שנושאה וצורתה נשאבו מנוף הארץ". בקונטקסט זה, חשוב יותר לראות באיזו צורה מנסה ברכה צפירה, כציירת, למסור משהו ייחודי לה כילידת הארץ ותושבתה מצד אחד, וכאמנית המחפשת את דרכה העצמאית והאישית מצד שני. המשותף לכל תערוכותיה של ברכה צפירה היא הנטייה לשימוש בצבעים בהירים שלא בגישה ליניארית, בנין ציורי ספונטני ודינמי, ותנופת מכחול עזה וקצרת רוח. התוצאה הם מבנים צבעוניים נמרצים ודמויי נוף. הנטייה למשיכת מכחול ספונטנית, מסבירה גם את הצלחתה הגדולה יותר במדיום צבעי המים והגואש מאשר בצבעי השמן, שהם מטבעם חומריים וסרבניים. יחד עם זה, יש לזכור שגם בעת השימוש בצבעי מים, אין הקפדה על אופיו המיוחד של מדיום ציורי זה, ולעיתים קרובות משתמשת הציירת באקוורל כבצבעי גואש או אפילו שמן.

כאמור יש עדיין פער בין הכוונה המוצהרת ובין היש האמנותי. כל טענה של הציירת, שהעדפתה לציור ספונטני וצבעים ברורים ובהירים אינה באה מהעדפות אסתטיות אישיות, אלא מהמחשת האור והנוף בארץ, טעונה בדיקה יסודית וזהירה. נדמה שהמסתכל יישאר על קרקע הרבה יותר איתנה בהתייחסו להעדפות אלה כאל העדפה אישית, וישאיר את

290

שייכותה של העדפה זו אל "הציור הישראלי" כמשהו הטעון עדיין בדיקה בזמן מאוחר יותר.

צויינה כאן עוד נטייה של ברכה צפירה, שכדאי להרחיב עליה את הדיון. הכוונה היא לאותו קוצר רוח, שצדו האחד הוא אנרגיה ויצרנות לא רגילות, וצדו השני חוסר ביקורת עצמית מספקת, עשייה מהירה מדי והפגנת תערוכות מרובות. קוצר רוח כזה יכול לגרום אחריו רבים, אם הוא מופיע אצל צייר המחולל אסכולה בכוח ציורי ובכוח הדרכתו העיונית. מכל מקום, ברכה צפירה אינה בחינת מחוללת אסכולה שציוריה משמשים אתגר לאמנות הפלסטית בארץ, אך טוב תעשה אם תצמצם ככל האפשר את הפער שבין הכוונה ובין היש, ודבר זה ייעשה ע"י ריסון קונסטרוקטיבי של קוצר הרוח ולא ע"י כמות המוצרים.

יוסי שטרן

"תערוכות בתל-אביב" / הארץ / 5.7.63 / תע' יח' / גלריה "צ'מרינסקי" / תל-אביב

אחד הקטעים המכאיבים ביותר בסרט האזורי "מונדו קאנה", המוצג עתה בתל-אביב, הוא הקטע המתאר פראים הפוגשים לראשונה באווירון. אחרי שראו שדה תעופה שנבנה ע"י אנשים לבנים ומטוס הנוחת בו - דבר שאין לו כל הסבר מתוך חייהם הפרימיטיביים ביערות העד - פירשו את התופעה לעצמם שזו ציפור פלאים אשר נשלחה ע"י אבותיהם לקחתם למקום שכולו טוב, אלא שהלבנים, בערמתם, פיתו את הציפור ע"י כך שבנו לה שדה נוח לחניה. בגובה רב, בונים להם הפראים, ללא כלי עבודה ובמאמץ עליון, שדה תעופה משלהם, וכדי לשכנע את הציפור לבוא אליהם, הם בונים מקליפות עצים, עלים וזרדים, מעין מטוס, העומד על מסלול נחיתה זה. כל החיים הנורמליים בשבט נפסקים וכל בני השבט עומדים רציניים ודרוכים, יום וילילה לילה, ומחכים לציפור שתבוא. חוסר התוחלת שבציפיותם, התמימות הנוראה שבהסברם הילדותי, נוגעים עד לב יותר מכל ספרות יאוש וזעקה לשמים של הספרות המודרנית. משהו מתחושה מכאיבה זו - אם כי בצורה פושרת וחריפה הרבה פחות - מתעורר כאשר פוגשים באדם המשתמש בטכניקה שאינה מובנת לו לחלוטין בשקידה קפדנית, מתוך אהבה אמיתית ומתוך כוונות טובות ביותר. כאשר ילד מרכיב, מתוך מטרות משחק ודמיון, מכונית מקופסאות, ארגזים ואביזרים שונים, הרי הדבר הוא טבעי ורגיל, אך אם אדם מבוגר עושה זאת בכוונה רצינית לגמרי ומתוך אמונה שמכונית זו תיסע לארצות הזהב, הרי התמימות שהוא מגלה ב"חוקי המשחק" של החיים, מכאיבה דווקא משום רצינותה.

291 אמנם יוסי שטרן לא הרבה בהצגת תערוכות, אך הוא מוכר למדי על פי עיטוריו ואיוריו לספרים שונים (מהידועים שבהם: "שלושה בסירה אחת"), רישומים בעיתונות וציורים שהופיעו בגלריה "ספרא" בירושלים. כמורה לרישום בבית הספר לאמנות "בצלאל" בירושלים השאיר את חותמו כרושם גם אצל מחזורי תלמידים רבים. רישומיו של יוסי שטרן מצטיינים